
Josef Dobeš: České vysoké školy potřebují regulaci. Ale hlavně diverzifikaci

---

Josef Dobeš: České vysoké školy potřebují regulaci. Ale hlavně diverzifikaci

30.1.2012, Rubrika: Rozhovor, Strana: 14, Autor: Pavel Otto, Téma: Katolická teologická fakulta

o ministru školství Josefu Dobešovi (VV) se říká, že když se do něčeho zakousne, už nepustí. Zatím to nevypadá, že by ho protesty proti reformě vysokých škol přiměly k tomu, aby něco změnil. Výraz „říznu do toho“ používá rád a často. Diskuzi se však nebrání. „Teze, které obsahují dva návrhy věcných záměrů zákonů, budou rozvinuty do konkrétních paragrafů, kde chci získat širší konsenzus. Pojďme si říct, jak budou vyváženy senáty a rady škol a co by mohlo být omezením akademických svobod nebo jak bude fungovat Národní akreditační agentura,“ říká.

* E15: Odpor proti navrhované vysokoškolské reformě se každým dnem stupňuje, k chystaným protestům se postupně hlásí další akademické senáty. Čekali jste tak ostré reakce?

Když jsem nastoupil do funkce a viděl, že se v této oblasti několik let nepohnul ani list, bylo mi jasné, že je třeba říznout i do vysokých škol. Bývalý předseda České konference rektorů Petr Fiala mi tehdy ukázal návrh reformy a řekl: Jste už několikrátý ministr, kterému to dávám. Vždy to ale bylo zbytečné, nikdo s tím nic neudělal. Odpověděl jsem mu, že reformu zcela jistě realizovat budu, a to v takové podobě, že mě jako představitelé škol budou brzdit. Pan Fiala je spolu s dalšími osobnostmi v týmu, který změny připravuje. Všichni víme, že ačkoli jsou nepopulární a je kolem nich mnoho odporu, jsou nutné. I když je nyní z ekonomického hlediska obtížná doba, reformu je třeba udělat co nejdříve. Jinak bude celý systém do dvou let nefinancovatelný a zhroutí se.

* E15: Příprava reformy už spolkla 90 milionů korun, na což házením melounů nedávno upozornili studenti. Za co se tyto peníze utratily?

To je jedna z mnoha nepravd, jakkoli byla kouzelně marketingově zabalena. Po mém příchodu na ministerstvo už reforma terciárního vzdělávání jako projekt financovaný z evropských peněz probíhala a skutečně na ni bylo vyčleněno 90 milionů. Okamžitě jsem ale škrtnl 30 milionů. Za tři roky až do dneška bylo vyčerpáno 38 milionů. A více než 45 to ve finále stát nebude. Dostaneme se tedy na polovinu původní částky.

* E15: Za co se peníze utratily a utratí?

V drtivé většině jde o studie, analýzy, simulační modely, hodnocení dopadů navrhovaných norem a samozřejmě vypracování obou věcných záměrů zákonů o vysokých školách a o finanční pomoci studentům. Jsou tam i platové položky úředníků. Ty jsem ale výrazně seškrtnal.

* E15: Vraťme se k protestům. Proč jste si pozval hned v den demonstrace organizované Univerzitou Karlovou jejího rektora Václava Hampla na kobereček? Nebylo to přinejmenším netaktické?

Týden před demonstrací jsem se s panem rektorem sešel, bavili jsme se o reformě, o všech rizicích a úskalích. A mimo jiné jsem se ho ptal, zda se skuteční happening s melouny. Měl jsem totiž o něm už dopředu informace. Pan rektor připustil, že napětí mezi studenty roste. Prý ale dělá všechno pro to, aby ho zmírňoval. Vedle toho jsme diskutovali o oněch dvou věcných záměrech zákonů. Nabízel jsem mu, že můžeme některé teze rozkreslit do paragrafů, můžeme si říct, tady uděláme zákaz vjezdu a už tam nepojedeme. A za týden pak byla demonstrace, kde byl pan rektor velmi

aktivní. Dokázal bych pochopit, že byl pod určitým tlakem. Na schůzku jsem ho pozval proto, abych se ho zeptal, zda se můžeme dál konstruktivně bavit.

* E15: Naznačil jste ochotu diskutovat o znění jednotlivých paragrafů. Jste tedy připraven některým požadavkům akademiků a studentů ustoupit?

Tady je jednoznačný postoj předsedy vlády, a tedy i ministra školství: o věcných záměrech zákonů, což jsou základní teze, už diskuze nebude. Tyto teze ale budou rozvinuty do konkrétních paragrafů, kde chci získat širší konsenzus. Pojdme si říct, jak budou vyváženy senáty a rady škol a co by mohlo být omezením akademických svobod nebo jak bude fungovat Národní akreditační agentura v paragrafovém znění. Je třeba vidět do budoucna, a ne zpochybnit úplně všechno a kategoricky trvat na stažení věcných záměrů zákonů z vlády. Česká konference rektorů nejprve řadu těchto tezí přijala. Proč je nyní odmítá?

* E15: Takže jsme zpět u první otázky. Ostré reakce nechápete, nečekal jste je.

Než jsme poslali věcné záměry zákonů do vlády, zohlednili jsme několik desítek připomínek vznesených Českou konferencí rektorů. Je ale možné, že akademici finální verze věcných záměrů zákonů neviděli a jde o nedorozumění. Jsem stále připraven si to s nimi otevřeně vyříkat, debata se má uskutečnit začátkem února.

* E15: Vysvětlíte, jak mají senáty a rady škol fungovat.

Senáty mají studenti tvořit jen z jedné třetiny, což je zřejmě chápáno jako omezení jejich práv. Jenže už dnes to ve většině škol vypadá úplně stejně. Studentů je v senátech méně než polovina, zhruba třetina. Ani ve světě není tento poměr vyšší.

* E15: A co obavy, že rozhodování rad budou ovlivňovat politici a byznysmeni?

Třetinu z devítičlenné rady má navrhovat senát, další třetinu rektor. To znamená, že dvě třetiny budou tvořit zástupci akademické obce. Je to rakouský model. Ten mimo jiné vylučuje z rad aktivní politiky. Pokud tam takový člověk chce působit, nesmí se politicky angažovat předchozí čtyři roky. A současná praxe? Například v radě Univerzity Karlovy je nyní pět aktivních politiků, jako třeba Lubomír Zaorálek z ČSSD, Přemysl Sobotka z ODS nebo Leoš Heger z TOP 09. První je z Ostravy, druhý z Liberce a třetí z Hradce Králové. Často si kladu otázku, co mají společného s touto pražskou univerzitou.

* E15: Studenti nejvíce kritizují školné, návrh předložený vládě se změnil. Nejprve to mělo být tak, že pokud si student na školné půjčí, začne splácet až ve chvíli, kdy dosáhne na průměrnou mzdu, což je asi 25 tisíc. V návrhu se ale nakonec objevil dvojnásobek minimální mzdy, tedy zhruba 16 tisíc. Proč?

Nejprve obecně ke školnému. Jeho zavedením chceme odstranit zcela asociální systém, kdy formou daní přispívají na studium dělníci, prodavači, řadoví úředníci, ale i živnostníci a spousta dalších profesí. Není pravda, že studium je zadarmo. Platíme ho všichni, a to jen jedné elitní skupině. Navíc v Česku je studium nejdělsí v Evropě, trvá až sedm let. Další asociálnost vidím v tom, že nízkopříjmová rodina, která posílá nadané dítě do školy, většinou nemá sociální podporu. Proto počítáme s tím, že nejprve bude zavedena podpora pro nemajetné studenty, a teprve pak školné. To, co navrhujeme, je výrazně sociálnější a také spravedlivější než současný stav.

* E15: Proč se snížila hranice pro splátky?

Ukázaly to detailnější propočty ve vztahu k možnostem státního rozpočtu.

* E15: Na školném se má vybrat na šest miliard ročně. Jinak řečeno, stát ušetří. Je to tak?

Nyní dostávají školy od státu včetně výzkumu a vývoje asi 22 miliard. Odhadovaný vývoj ekonomiky a také demografický vývoj spolu s rostoucím počtem vysokých škol může vést k tomu, že se celý systém velmi rychle zhroutí. Nejde o nějakou šestimiliardovou záplatu, ale o diverzifikaci terciárního školství. Už není udržitelné, aby bylo závislé jen na státu.

* E15: Má být školné zároveň regulativním nástrojem, který má zabránit, aby studenti navštěvovali dvě školy zároveň?

V této souvislosti hovoříme o masifikaci vysokého školství. V první polovině devadesátých let bylo v populačním ročníku asi 18 procent vysokoškoláků, nyní jich je 70 procent. Vypadá to tedy, že máme Gaussovu křivku rozložení IQ nastavenou na genialitu. Skutečnost je ale bohužel jiná. Na studia nastupují studenti, kteří na to objektivně nemají. Pouze se odbouraly bariéry a oni systémem proplouvají. Občas trochu provokují a říkám, že dokud nebyly zavedeny státní maturity, mohl se stát bakalářem i mentálně retardovaný člověk.

* E 15: Takže jde o regulaci.

Přirozená regulace je potřeba. Státní maturita má být laťkou, pro jejíž překonání je nutné dosáhnout určité kvality. A také by mělo být přijímací řízení na vysoké školy, aby uchazeč prokázal, že má pro studium předpoklady. A znovu opakují, že v Česku lze studovat až sedm let zdarma. Do toho musíme také říznout, přesněji řečeno ořezat to. Výhledově bychom chtěli studium zkrátit, zintenzivnit na pět a možná i čtyři roky. Dnes si mnozí rozehrají studia na více školách a postupně zkoušejí, kde je to nejsnazší a tolik se tam nenadřou. V takovém případě je školné správným regulátorem.

* E15: Má školné zamezit i tomu, aby na magisterské studium nenastupovalo na 80 procent bakalářů jako nyní?

Mě fascinuje jihlavská vysoká škola. Ta spolupracuje s klíčovými firmami v kraji a už dopředu má na určité bakalářské obory požadavky. Většina studentů v této škole končí bakalářem, protože je to praktická potřeba trhu práce v daném místě. Proč by měl být každý doktorandem? Naopak je třeba pozvednout prestiž titulu bakalář a zároveň mít pro tyto lidi zaměstnání. Diverzifikace terciárního systému je jednou z klíčových priorit věcného záměru zákona o vysokých školách. Troufám si tvrdit, že v tomto smyslu nám snad všichni tleskají. Bohužel ale chybí vazby na trh práce, na potřeby daného regionu. Bílou vránou je jihlavská škola.

* E15: Školy už nebudou dostávat od státu peníze podle toho, kolik je navštěvuje studentů, ale na základě hodnocení kvality výuky, výsledků ve vědě a výzkumu a právě i uplatnění absolventů v praxi. Už příští rok bude pětina rozpočtu dané školy závislá na těchto kvalitativních ukazatelích. Bude se podíl takto přidělovaných peněz zvyšovat? A jakým tempem?

Proti tomu je asi vůbec největší odpor, i když tak hlasitě na veřejnosti nezaznívá. Dosavadní trend nabírat co nejvíce studentů, a dostávat tak od státu co nejvíce peněz se má najednou obrátit. S některými rektory si to ale ještě prodiskutujeme. Jde o to, aby nevznikly nějaké dílčí nesrovnalosti. Změna financování, tedy přechod od kvantity ke kvalitě, je další z hlavních priorit.

* E15: A máte představu, zda vůbec a případně o kolik by se podíl postupně zvýšil?

Myslím, že pětina je už opravdu silný zářez. Osobně bych se pak v dalším roce rád dostal na čtvrtinu. Především bych ale nesmírně uvítal, aby školy začaly mezi sebou diskutovat o integraci. A nemusí hned fúzovat. Stačilo by, kdyby více spolupracovaly jednotlivé fakulty. Třeba v Brně je několik vysokých škol, které mají fakulty stejného typu.

* E15: Mohl by se podíl vyšplhat třeba i na polovinu?

I když se dá narýsovat ledacos, musíme být realisté. Jestliže moje předchůdkyně nastavila podíl na pět procent a nyní to má být dvacet procent, jde o velký skok. Skutečně věřím, že to přinese větší spolupráci škol. Zároveň se ale sníží počet studentů.

* E15: Podle některých odhadů by mohla skončit až třetina z dohromady 74 českých vysokých škol. Vycházejí vám podobná čísla?

Určitě nemáme nějaký Dobešův seznam, kde bychom ke školám psali křížky. Taková regulace se skutečně nechystá, ministerstvo nebude nic určovat nebo nařizovat. Na druhé straně je zde demografický pokles, kvůli kterému asi část škol skončí, což stát ovlivnit nemůže. My pouze musíme nastavit spravedlivé legislativní parametry, chcete-li mantinely, v nichž se školy budou pohybovat a reagovat na ně. Jsem například nesmírně nadšen z toho, že se dvě ostravské školy rozhodly k fúzi. Na severní Moravě vznikne velmi silný subjekt, který může aspirovat na výzkumnou univerzitu a dostat se v Česku na top špičku.

* E15: Mohou školy zachránit zahraniční studenti?

Právě sloučená ostravská vysoká škola může vzhledem ke svému potenciálu sehrát roli nejen v Česku, ale i v Polsku, kde začne soupeřit se slavnými univerzitami v Krakově nebo ve Vratislavi. Třeba kapacita lékařského vzdělávání na jihu Polska je už naplněná, a Ostravě se tak otvírají ohromné šance stahovat polské studenty. Podobně to může fungovat u dalších tří zemí Visegrádu a také u Rakouska. Už nyní platí, že do Prahy, Brna či Olomouce přichází studovat řada cizinců. Češi ale navštěvují převážně naše školy.

***

Určitě nemáme nějaký Dobešův seznam, kde bychom ke školám psali křížky. Taková regulace se skutečně nechystá

Dnes si mnozí rozehrají studia na více školách a zkoušejí, kde je to nejsnazší a tolik se tam nenadřou. V takovém případě je školné správným regulátorem Mě fascinuje jihlavská vysoká škola. Spolupracuje s klíčovými firmami v kraji a už dopředu má na určité bakalářské obory požadavky. Většina studentů v této škole končí bakalářem, protože je to praktická potřeba trhu práce v daném místě

Josef Dobeš (47) Studoval tři a půl semestru na Univerzitě Karlově Katolickou teologickou fakultu, poté absolvoval obor psychologie na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Jako psycholog pracoval v pražské pankrácké věznici,

pak se věnoval práci s rodinami a dětmi s výchovnými či školními problémy. Podnikal v oboru balení a skladování zboží, později působil v bezpečnostní agentuře ABL. Je spoluzakladatelem Věcí veřejných, v Praze 1 byl členem zastupitelstva. V roce 2010 byl zvolen poslancem a v červenci téhož roku jmenován ministrem školství. Je podruhé ženatý a má tři syny.